

GEDENKEN

In de maand november gedenken we in de gemeenten de gestorvenen van het afgelopen kerkelijk jaar. We staan er bij stil dat het sterven van iemand die je dierbaar was, verdriet doet en gemis oplevert. Het kan een verlies zijn dat je nog lang met je meedraagt. Dat je jaren na dato nog voelt schuren. Je vindt in de Bijbel verschillende visies over hoe leven en sterven van een mens gezien moeten worden. De mens heeft een aards lichaam, dat is gekneet van een klont aarde zoals Genesis het verbeeldt. Het leven is een geschenk van God, die klont aarde wordt als het ware door God de adem ingeblazen en tot leven gewekt. Voor de tijd die ons gegund is. Tot het moment dat een mens zijn laatste adem uitblaast. Bij het sterven keert het aardse lichaam terug naar de aarde en verdwijnt.

In de brief aan de Korintiërs vinden we Paulus verwickeld in een pittige discussie over wat er na het moment van sterven gebeurt (1 Kor. 15). Volgens Paulus is het niet zo dat dat betekent dat de mens als zodanig verdwijnt. Hij gebruikt daarvoor het beeld van de graankorrel. Een gezaaide graankorrel

'sterft' als het ware en verdwijnt in de aarde, maar krijgt een nieuw leven in de plant die te voorschijn komt. Zo is er ook voor de mens die sterft een nieuw bestaan weggelegd. Niet in zijn aardse gedaante, maar in iets wat Paulus bij gebrek aan beter maar een 'geestelijk lichaam' noemt.

Niet alle volgelingen van Christus uit de eerste tijd waren ervan overtuigd dat Paulus met zijn visie op de opstanding het bij het rechte eind had. Het is maar moeilijk te geloven dat de dood daadwerkelijk overwonnen is. De gemeente in Korinthe aan wie Paulus deze passages schreef was er allerminst van overtuigd.

Ook tegenwoordig menen genoeg mensen dat het echt uit is met ons als wij overlijden, terwijl anderen er vurig in geloven dat ons na de dood misschien nog wel het mooiste te wachten staat. Wie er gelijk heeft?

Er is één protestantse beweging die het opstandingsgeloof zoals Paulus dat uitdroeg heel sterk beleeft en dat dan ook ritueel toepast: de Hernhutters, oftewel de Broedergemeente. De begraafplaatsen van de Hernhutters worden Godsakkers genoemd. In Nederland weet ik er één, in België heb ik er nog geen gevonden. Ik kwam de Godsakkers ook tegen in de roman *De reis van de voorganger* van de Zweedse schrijver Per Olov Enquist. Dat boek begint met de beschrijving van de begrafenis van één van de hoofdpersonen, Efraïm Merkström. Een

Hernhutter. Efraïm wordt begraven in het Deense Christiansfeld. Ik las het volgende:

'Op de ochtend na de begrafenis, op 17 september, ging ik vroeg de deur uit.

De zon was juist opgegaan en stond laag. Tijdens de begrafenis had het geregend en alles was vochtig; ik ging naar Gods akker in Christiansfeld. (...) Het idee was dat je een mens zaaide, dat hij groeide en recht als een grassprietje overeind stond, nee, als een korenaar, en dan gedorst werd en op de aarde terechtkwam, en zich dan weer op Gods akker bevond. De begraafplaats had een portaal; daar stond ook daadwerkelijk 'Guds Ager'.

Sinds het eind van de achttiende eeuw lag de begraafplaats aan het einde van de Kirkegaardsgade (de Kerkhoflaan). Duizenden platte stenen. Daartussenin slechts aarde. De grond was niet ingezaaid; de mens was eruit ontstaan en zou ernaar terugkeren. Hier werden sinds 1773 de Noord-Europese Hernhutters begraven. Hier verzamelden ze zich op Gods akker. Hier mocht geen gras groeien. Alle stenen waren precies eender. De mens, teruggebracht naar Gods akker, was niet groter of kleiner dan zijn gelijken. Op Gods akker werd zijn bestaan met exact eender gevormde stenen gemarkeerd, vierkant en liggend.'

Een begrafenis ziet een Hernhutter niet uitsluitend als een afscheid. Het is tevens een overgang. Een begrafenisdienst is de liturgische verhuizing van de overledene van de gemeente waar hij of zij bij leven bij gehoord had, naar de gemeente die zich bij God bevindt. Omdat ieder mens al vanaf zijn/haar geboorte een 'zaailing van God' was, telt ook het geleefde leven voluit mee. Dat leven staat in het teken van 'groeien', om in de organische beeldspraak te blijven. Een Hernhutter werd geacht zijn hele leven een geestelijk dagboek bij te houden waarin dat groeiproces gedocumenteerd werd. Dat dagboek, die *Lebenslauf*, wordt door de nabestaanden tevoorschijn gehaald als iemand overleden is en er worden passages uit voorgelezen tijdens de begrafenisdienst.

Het evangelie nodigt ons uit om het zo te zien dat de dood niet het machtigste is wat er bestaat. Machtiger dan de dood is de God die ons liefheeft en de liefde die er ook tussen mensen kan bestaan.

Ds. Bert Dicou

Predikant De Wijnberg | Antwerpen-Zuid